

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Samhällsbyggnadsenheten

Emma Ahlgren

Planhandläggare

010- 224 47 14

emma.ahlgren@lansstyrelsen.se

Falköpings kommun

stadsbyggnad@falkoping.se

Undersökningssamråd tillhörande Planprogram för Marjarps industriområde Falköpings tätort i Falköpings kommun, Västra Götalands län

Handlingar daterade 2020-12-10 för samråd 6 kap 6 § miljöbalken

Om ärendet

Kommunen har begärt undersökningssamråd med Länsstyrelsen om föreslagen detaljplan kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Programområdet omfattar omkring 110 hektar och syftar till att möjliggöra för en utveckling av angränsande industriområde och möjliggöra för etableringar som är platskrävande, transportintensiva och medför omgivningspåverkan.

Länsstyrelsens bedömning

Kommunen bedömer att genomförandet av förslaget kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Länsstyrelsen delar kommunens bedömning.

Avgränsningssamråd ska hållas med Länsstyrelsen om miljökonsekvensbeskrivningens omfattning och detaljeringsgrad.

Länsstyrelsen har i tidigare samråd med kommunen uttryckt att exploatering av aktuellt område är olämpligt.

I Länsstyrelsens granskningsyttrande inför ÖP från 2017 har följande erinrats mot föreslagen markanvändning i Marjarp:

”Att utöka verksamhetsområdet på västra sidan av järnvägen är olämpligt. Det står i konflikt med upplevelsen av landskapet, där järnvägen utgör en tydlig gräns, förekomsten av fornlämningar och närheten till Friggeråkers kyrkomiljö.

Öster om befintligt verksamhetsområde har en dialog förts med kommunen om att undanta områden med forn- och kulturlämningar. Ett av dessa är skyddade i detaljplan för Marjarp, vilket var viktigt för att detaljplanen skulle bedömas som lämplig. Längs väg 46 finns, inom föreslagen utvidgning, ytterligare fornlämningar, vilka i tidigt planskede för Marjarps industriområde, uteslutits på grund av konflikt med kulturmiljön. I zonen längs väg 46, från kraftledningen till Marjarps gård, där dessa fornlämningar finns, är det olämpligt med en utbyggnad av verksamhetsområdet.”

Länsstyrelsen noterar att Falköpings kommun i sin digitala översiktsplan enbart redovisar Länsstyrelsen erinran vad gäller den västra delen.

Översiktsplanens utpekade områden berörs direkt av kommunens planprogram för Marjarps industriområde.

En utbyggnad av industriområdet skulle betyda stor negativ påverkan på fornlämningslandskapet. Läsläsheten i landskapet försvinner, där fornlämningar ingår i ett stort, rikt kulturlandskap som riskerar att förstöras för alltid. Värdefull kunskap går förlorad och ett rikt kulturarv försvinner.

Fornlämningarna som påverkas är stensättningar, stenkammargravar, gånggrifter, hållkistor, boplatser, domarring, mm som påvisar mänsklig aktivitet från stenåldern. Dessa skulle vid ett planprogram inte kunna upplevas eller kunna förstås i sitt sammanhang. Flertalet av fornlämningarna skulle även behövas undersökas och tas bort, dvs förstöras. Fornlämningar undersöks och tas bort endast om de medför hinder eller olägenhet som inte står i förhållande till fornlämningens betydelse. Ur kulturmiljösynvinkel överstiger fornlämningarnas betydelse vida de allmänna intressen som ett planprogram för industri innebär.

Planläggningen i Marjarp har under flera år utökats successivt. Detaljplaner har vunnit laga kraft, ändrats och utökats. Dialogen mellan kommunen och Länsstyrelsen har hela tiden kretsat kring fornlämningsfrågan och påverkan på riksintresseområdet (Kambrosilur) för kulturmiljövården.

Nuvarande planlagda områden i Marjarp motsvarar den utbredning som tidigare processer har resulterat i och vid den omfattning som är förenlig med Länsstyrelsens granskningsyttrande över översiktsplanen. Eftersom fornlämningsbilden är starkt knuten till riksintresseområdets uttryck i landskapet leder resonemanget ovan till summeringen att fortsatt planering enligt planprogrammets utbredning kan komma att bli omöjligt att genomföra.

Anledningen till Länsstyrelsens bedömning att en betydande miljöpåverkan inte kan uteslutas är att "störande industriverksamhet" kan inkludera industriverksamhet med hög riskbild, exempelvis omfattande kemikaliehantering, vilket dock inte framgår av det underlag som Länsstyrelsen tagit del av. Om sådana verksamheter är aktuella behöver detta inkluderas i miljökonsekvensbeskrivningen.

Miljökonsekvensbeskrivningen ska innehålla en redovisning om vilken miljöpåverkan, vilka störningar som planerad verksamhet kan ge på närliggande bostäder. Som närmaste bostäder räknas inte bara det närmaste bostadsområdet (som också ligger nära planområdets gräns) utan också de enskilda bostäder som finns runt planområdet. Påverkan på närliggande koloniområde ska också beskrivas. Exempel på störningar är luft och luktutsläpp, stoft och damm, buller, vibrationer, ljus, påverkan på enskilda brunnar.

Miljökonsekvensbeskrivningen ska innehålla de beräkningar som behövs för att redovisa planens påverkan på omgivningen. Den ska också innehålla förslag på de åtgärder som kan vara nödvändiga att göra för att undvika störningar på närliggande bostäder. Det är kommunens uppgift att bedöma vilken påverkan planen kan ha för närliggande bostäder.

Natura 2000-område och fridlysta arter kan även riskera påverkas negativt. Det handlar om ett större område som har flera höga naturvärden i form av generellt biotopskyddade objekt, ängs- och betesmarker, våtmarker och rikkärr.

En naturinventering ska göras för att identifiera eventuella biotoper med goda förutsättningar för förekomst av skyddade arter. Identifierade biotoper behöver inventeras närmare om de påverkas genom planen. Om kommunen avstår från att närmare inventera till exempel ett "grodlämpligt" dike bör det finnas en

kvalificerad bedömning att biotopen trots allt bara har ringa betydelse för skyddade arter. Innan fältarbete kan lämpligen Artportalen kollas och kontakt tas med lokala föreningar som kan ha kunskaper om flora och fauna i området. Utifrån ett sådant underlag och en besiktning av området kan man avgöra vilken ambitionsnivå som är rimlig i fältinventeringen. Obs dock att avsaknad av uppgifter i Artportalen och hos lokala föreningar inte behöver innebära att skyddade arter saknas. Inom detta område vet vi sedan tidigare att den strikt skyddade buskmusen finns samt även åkergroda.

Natura 2000-område

Kommunen uppger att ”planprogrammet bedöms kunna medföra en betydande miljöpåverkan och en miljökonsekvensbeskrivning behöver därmed upprättas. Undersökningen har avgränsats till de frågor som kan innebära en viss miljöpåverkan och dessa frågor belyses i planprogrammet. De frågor som bör ligga till grund för avgränsningssamråd är: Påverkan på naturmiljön inklusive generella biotopskyddet samt rödlistade och fridlysta arter.” Länsstyrelsen vill betona att det är av stor vikt att kommunen även räknar med Natura 2000-området Friggeråker Stora Bäckabo norr om planområdet.

Det är ett extremrikkärr nedströms det tänkta planområdet. Det finns risk för påverkan på detta från planområdet. Natura 2000-området ligger endast cirka 150 meter ifrån planområdets norra gräns. Då Natura 2000-området utgörs av ett extremrikkärr är det viktigt att det utreds hur hydrologin kan påverkas av föreslaget planområde. Frågor som är viktiga att utreda är bland annat vart det naturliga dagvattnet tar vägen i området. Hur kommer detta dagvatten ledas bort? Och vart kommer det ledas bort? Påverkas det naturliga flödet till rikkärret av planen och dess dagvattenhantering? Det är stora ytor i närheten av Natur 2000-området som kommer påverkas av planförslaget. Stora ytor kommer säkerligen också hårdgöras.

Förändringar i hydrologi och hydrokemi är ett av de största hoten mot rikkärr. Då tillrinningsområdet delvis ligger utanför området kan verksamheter utanför gränsen vara ett hot mot utpekade naturtyper och arter. Välbevarad grundvattenstatus är också en viktig förutsättning för att naturtyperna ska ha fortsatt höga bevarandevärden. Kvävenedfall liksom förurning kan orsaka att naturtypernas naturliga artsammansättning påverkas negativt.

Artskydd

Fridlysta arter enligt både 4 § och 6 § artskyddsförordningen har identifierats inom området. Direkta ingrepp i deras livsmiljöer kommer att ske. Även groddjur och häckande fågel riskerar påverkas av planförslaget. Därmed kan det inte uteslutas att dispens från artskyddet kan komma att krävas. Om inte dispens ska krävas måste skyddsåtgärder vidtas som uppenbart hindrar de tänkta åtgärderna inom planen från att skada de fridlysta arternas livsmiljöer.

Om inte skyddsåtgärder vidtas måste dispens från artskyddet sökas. Eftersom det bland annat gäller strikt skyddade arter enligt 4 § artskyddsförordningen kan dispens endast meddelas om det är av hänsyn till allmän hälsa och säkerhet eller av andra tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse (AFO 14 § punkt 3c).

Kommunen måste visa att planen går att genomföra med hänsyn till de fridlysta arterna, vilket fortsättningsvis blir en fråga för kommunen att hantera.

Kommunen skulle kunna klara vanliga fridlysta arter, som åkergroda, med enbart skyddsåtgärder. Men för buskmusen är det betydligt svårare att säkerställa att man inte påverkar dess livsmiljö genom enbart skyddsåtgärder. Planområdet omfattar vad som troligen är deras livsmiljö. Eftersom buskmusen sannolikt förekommer inom planområdet finns därför en beaktansvärd risk att dess fortplantningsområde eller viloplats kan komma att skadas eller förstöras, beroende på utformning av planområdet. Det måste utredas om deras livsmiljö påverkas eller om det avsätts som naturområde eller liknande.

Vatten

Påverkan på yt- och grundvatten bör ligga till grund för avgränsningssamrådet. Miljökonsekvensbeskrivningen bör omfatta påverkan på det nedströms liggande grundvattenberoende Natura 2000 området Stora Bäckabo samt påverkan på grundvattenförekomsten Falköpings kalksten. Enligt SGU:s kartläggning finns i området sand och grus, genomsläppliga jordarter som medför en ökad sårbarhet för berörda grundvattenförekomster.

Miljökonsekvensbeskrivningen bör även omfatta områdets påverkan på sumpskog och våtmarkskomplex öster om järnvägen och de naturvärden som finns kopplade till dessa. För markavvattning krävs som en regel en ansökan om dispens från markavvattningsförbudet samt en ansökan om markavvattning. En sådan ansökan görs till Länsstyrelsen.

Synpunkter inför det fortsatta planarbetet

Hälsa/Säkerhet

Länsstyrelsen anser att det är positivt att såväl skyfall som farligtgodsfrågorna är belysta i checklistan från kommunen och att dessa frågor ska utredas. Eventuella risker från överlämningsbangården bör också inkluderas i riskutredning.

Biotopskydd

Flera generellt biotopskyddade objekt kommer att påverkas av planförslaget. Det är viktigt att kommunen tänker på kompensationsåtgärder för de nu tänkta ingreppen i dessa biotopskydd. Biotopskydden är livsmiljöer för fridlysta arter som identifierats i området. Det är viktigt att förstå att biotopskyddens läge i förhållande till varandra och omgivande strukturer kan vara avgörande för att de fridlysta arterna kan finnas kvar i området. Det är till exempel viktigt att det finns en koppling mellan solbelysta stensamlingar, vatten och lövskog. Det medger att till exempel grod- och kräldjurens hela livscykel tillgodoses i området. Det är lämpligt att kompensationen inte bara blir en direkt ersättning för exakt den längd eller yta som skadas. Utöver att motsvarande ersättningsmiljöer byggs upp, bör också biotopförbättrande åtgärder utföras lämpliga för de identifierade fridlysta arterna i området.

I första etappen av logistikcentrumet vid Marjarp så skapade man naturområden där man byggde upp en rad kompensationsåtgärder.

Ekosystemtjänster och grön infrastruktur

För att på ett kostnadseffektivt sätt skapa en god miljö, med biologisk mångfald, attraktiva vistelsemiljöer och stabilitet i ett förändrat klimat, behöver kommunen tidigt fundera över hur ekosystemtjänsterna kan utnyttjas och utvecklas inom och i

anslutning till området. Ekosystemtjänster är de nyttor och tjänster som naturen tillhandahåller, såsom luft- och vattenrening, temperaturreglering, bullerdämning, pollinering, livsmedel och estetiska värden. Exempelvis kan träd (inhemska) planteras som dämpar buller, renar luft, buffrar mot översvämningar vid skyfall och ger skugga vid värmeböljor, fågel- och fladdermusholkar sätts upp (Fladdermöss är dock ljuskänsliga och holkar bör sättas upp i lägen skyddade från belysning), och blommor samt blommande träd och buskar planteras. Istället för gräsmattor som behöver klippas ofta, kan delar av området sättas av som blommande äng, som istället slås två gånger per säsong och skapar värden för fjärilar och andra pollinatörer som bidrar till rikare skördar i området. Med fördel väljs arter som är torktåliga och i stor utsträckning ”sköter sig själva”.

Det är positivt om en del befintlig vegetation kan bevaras inom området, företrädesvis grövre träd. Kommunen bör också titta på området i ett landskapsperspektiv och planera för en fungerande grönstruktur genom området. Detta främjar både möjligheterna till rekreation och friluftsliv (folkhälsa) och möjligheterna för arter att spridas inom och genom området (biologisk mångfald). Använd gärna kommunekologen (eller motsvarande kompetens) i ett tidigt skede. Tänk till exempel på hur befintliga naturområden inom Marjarpsområdet kan kopplas ihop med nya.

Dagvatten

Dagvattenutredningen bör i så stor utsträckning som möjligt beskriva hela dagvattenhanteringen inom planområdet, för att tidigt i planprocessen säkerställa lämpliga ytor för fördröjning och rening samt åtgärder för att begränsa mängden dagvatten från området.

Länsstyrelsen vill även påtala vikten i att så tidigt som möjligt i planprocessen ta initiativ till att hos Mark- och miljödomstolen begära att berörda markavvattnings- och dikesföretag omprövas eller upphävs.

Jordbruksmark

Eftersom en betydande areal jordbruksmark tas i anspråk bör en utredning enligt 3 kap. 4§ Miljöbalken utföras, för att leva upp till vad lagen kräver. Utredningen består av följande tre frågor:

1. Är jordbruksmarken brukningsvärd?
2. Är den aktuella förändrade markanvändningen ett väsentligt samhällsintresse?
3. Varför är förutsättningarna att ta annan mark i anspråk inte tillfredsställande?

Om dessa frågor utreds lever kommunen upp till vad som krävs enligt lagen och det kan ge ett bra stöd vid en eventuell överklagan.

De som medverkat i beslutet

Företrädare för naturavdelningen, miljöskyddsavdelningen, samhällsavdelningen, landsbygdsavdelningen samt vattenavdelningen har bidragit till beredningen av detta yttrande. Detta yttrande har beslutats av planhandläggare Matilda Wirebro med planhandläggare Emma Ahlgren som föredragande

Matilda Wirebro

Emma Ahlgren

Detta beslut har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Länsstyrelsen/
Naturavdelningen,
Vattenavdelningen,
Samhällsavdelningen,
Landsbygdsavdelningen,
Miljöskyddsavdelningen
FC Plan- och bygg

Upplysningar

Planer som har påbörjats från och med 2018-01-01 ska hanteras i enligt ändringarna av 6 kapitlet miljöbalken (2017:955) och miljöbedömningsförordningen (2017:966).

Efter ett undersökningssamråd ska kommunen fatta beslut om betydande miljöpåverkan. Beslutet ska redovisa de omständigheter som talar för eller emot en betydande miljöpåverkan. Beslutet ska också göras tillgängligt för allmänheten.

Om kommunen beslutar att genomförandet av planen kan antas medföra betydande miljöpåverkan ska en strategisk miljöbedömning göras. Inom den processen ska ett avgränsningssamråd hållas om miljökonsekvensbeskrivningens omfattning och detaljeringsgrad.

Miljöbedömningsförordningen (2017:966)

Att undersöka om genomförandet av en plan eller ett program kan antas medföra en betydande miljöpåverkan

5 § Vid en undersökning enligt 6 kap. 6 § miljöbalken ska identifieringen av omständigheter som i det enskilda fallet talar för eller emot en betydande miljöpåverkan utgå ifrån

1. i vilken utsträckning planen, programmet eller ändringen

a) anger förutsättningar för verksamheter eller åtgärder när det gäller lokalisering, typ av verksamhet, storlek eller driftsförhållanden eller genom att fördela resurser,

b) har betydelse för de miljöeffekter som genomförandet av andra planer eller program medför,

c) har betydelse för att främja en hållbar utveckling eller för integreringen av miljöaspekter i övrigt, eller

d) har betydelse för möjligheterna att följa miljölagstiftningen,

2. miljöproblem som är relevanta för planen, programmet eller ändringen,

3. de sannolika miljöeffekternas och det påverkade områdets utmärkande egenskaper,

4. i vilken utsträckning det går att avhjälpa de sannolika miljöeffekterna,

5. miljöeffekternas gränsöverskridande egenskaper,

6. miljöeffekternas omfattning,

7. riskerna för människors hälsa eller för miljön till följd av allvarliga olyckor eller andra omständigheter,

8. det påverkade områdets betydelse och sårbarhet på grund av intensiv markanvändning, överskridna miljökvalitetsnormer, dess kulturvärden eller andra utmärkande egenskaper i naturen, och

9. påverkan på områden eller natur som har erkänd skyddsstatus nationellt, inom Europeiska unionen eller internationellt.